

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editură Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

1

ULTIMELE ZILE ALE ULTIMULUI ȚAR (I)

(Ekaterinburg 17 aprilie-17 iulie 1918)

Dr. Augustin ȚĂRĂU*

Pe 17 aprilie 1918, într-o zi de marți, trenul special în care se afla țarul Nicolae al II-lea a ajuns la ultima destinație. „Este de asemenea o zi caldă, minunată. La 8 și 40 a ajuns la Ekaterinburg. Trei ore a stat în stație. Între localnici și comisarii noștri s-a iscat o tensiune puternică. În cele din urmă, primii au depășit-o, iar trenul a fost mutat în altă gară, de marfă. După o oră și jumătate am părăsit trenul. Yakovlev ne-a predat comisarului regional local, noi trei¹ am urcat în automobil și acesta ne-a condus pe străzile pustii până la casa pregătită pentru noi – Ipatiev. Încetul cu încetul au sosit și lucrurile noastre, dar Valya n-a fost lăsată să intre”². Mai târziu vor sosi la Ekaterinburg și ceilalți membri ai familiei sale și aici monarhul își va trăi ultimele luni de zile ale sale și ale dinastiei Romanovilor, aflată la cârma Rusiei de mai bine de trei sute de ani.

Asasinatul secolului XX, cum este perceput de istoriografia rusă evenimentul petrecut în noaptea de 16 spre 17 iulie 1918, va consolida edificiul noii ordini mondiale însăilate înainte și odată cu derularea Primului Război Mondial și apoi codificate la Conferința de Pace de la Paris. Sistemul bipolar, care va marca evoluția politică și militară a întregii lumi postbelice, este astfel puternic ancorat în procesul desfășurat la Ekaterinburg, iar dinamica ulterioară a regimului bolșevic și a exportului revoluției proletare pe mapamond își extrage esența din dispariția ultimului imperiu ortodox, conservator și tradiționalist.

*

Conacul Ipatiev, unde a fost plasată familia imperială, a fost codificat de către administrația bolșevică sub numele „casa cu scop special”, iar familia țarului Nicolae al II-lea și cei din anturajul acesteia cu numele „locatari ai casei Ipatiev”. Dispozitivul de pază al obiectivului a fost partajat de la bun început într-un detașament de gardă exterioară și un altul de gardă interioară³. Cea exterioară dispunea de opt posturi de santinelă, iar cea interioară de doar două, la ultimul etaj al clădirii, primul fiind amplasat lângă încăperea cu nr. 1, ce consta într-o canapea pe care se tolănea zi și noaptea o santinelă, iar al doilea lângă toaleta vecină cu încăperea nr. 2⁴.

La începutul lunii iunie 1918, posturile de pază au fost suplimentate și o bună parte dintre ele dotate cu puști-mitralieră. În cursul lunilor aprilie-mai, paza a fost asigurată de către diverse

* Augustin Țărău, (ex)muzeograf la Muzeul Țării Crișurilor-Complex Muzeal; e-mail: gustav_arhive@yahoo.com

¹ Primii arestați ai familiei imperial, sosiți de la Tobolsk la Ekaterinburg, au fost țarul Nicolae al II-lea, țarina Aleksandra Feodorovna (Александра Фёдоровна) și fiica Maria, iar pe 23 mai au sosit și ceilalți copii, însoțiți de către câțiva dintre slujitorii personali – n.n., A.Ț.

² Arhivele Federației Ruse, *Culegere de documente legate de asasinarea împăratului Nicolae al II-lea și a familiei sale - Din jurnalul lui Nicolae II*, f. 640. Op. 1. D. 326. L. 55-93 (ГАРФ, Сборник документов, относящихся к убийству Императора Николая II и его семьи - ИЗ ДНЕВНИКА НИКОЛАЯ II, Ф. 640. Оп. 1. Д. 326. Л. 55-93).

³ Arhiva Federației Ruse, *Din instrucțiunea către echipa Casei cu scop special pentru protecția familiei țariste*, F. 601. Op. 2. D. 37. L. 1-8v (ГАРФ, Из инструкции команде Дома особого назначения по охране царской семьи Май 1918 г., Ф. 601. Оп. 2. Д. 37. Л. 1-8b).

⁴ Arhivele Federației Ruse, *Culegere de documente legate de asasinarea împăratului Nicolae al II-lea și a familiei sale - Din jurnalul lui Nicolae II*, f. 640. Op. 1. D. 326. L. 55-93 (ГАРФ, Сборник документов, относящихся к убийству Императора Николая II и его семьи - ИЗ ДНЕВНИКА НИКОЛАЯ II, Ф. 640. Оп. 1. Д. 326. Л. 55-93).

Cetatea Cavalerilor

detașamente ale armatei bolșevice⁵, care se roteau între ele, ce mai aveau ca misiune siguranța penitenciarului, a băncii de stat și a altor obiective locale. În această perioadă, comandantul gărzilor era „un *leton*, nu-i cunosc numele și prenumele” – după cum avea să declare în cursul anchetei lui Sokolov fostul soldat-gardian Suetin.

Compoziția corpului de gardă a fost în curând schimbată, probabil din pricina afinităților manifestate între prizonierii casei Ipatiev și soldații din gardă, țarul purtând conversații cu ostașii într-o manieră absolut modestă și egalitară, iar aceștia răspunzându-i în cursul conversațiilor cu respectul cuvenit monarhului și comandantului suprem – după cum va mărturisi fostul gardian Latypov în cadrul aceleiași anchete⁶. O primă gardă interioară a casei Ipatiev a fost alcătuită din muncitori ai unei fabrici locale, fostă a fraților Zlokazov, nouăsprezece la număr, majoritatea locuitori ai zonei limitrofe orașului Ekaterinburg, dar printre care se numărau doi marinari din Petrograd și cinci ucraineni. Acești gardieni ad-hoc au fost cazați în camerele nr. 4 și 6 ale ultimului etaj al casei și aveau ca sarcina să asigure permanența celor două posturi interioare de veghe, însă în realitate ei erau stăpânii casei, hălăduind prin toate încăperile și încălcând până și intimitatea copiilor țarului⁷. Cei din garda exterioară au fost cazați la parterul casei, fără a avea acces la etajele superioare, iar mai târziu au fost cazați în casa Popov, din vecinătate.

Primul detașament de pază a fost înlocuit apoi de o a doua gardă, alcătuită din muncitori selectați de la fabrica Sysert, aflată la 35 de verste⁸ depărtare de Ekaterinburg, compusă din treizeci și cinci de așa zise santinele⁹, ca după o săptămână și dispozitivul gărzii externe să fie suplimentat cu o serie de muncitori de la fabrica Zlokazov, în număr de douăzeci și unu de inși¹⁰. Aceștia au fost cazați în camerele cu nr. 4 și 5.

⁵ Dintre soldații care au asigurat paza în prima perioadă a detenției țarului Nicolae al II-lea și a familiei și a supușilor săi au putut fi identificați și audiați în cursul anchetei lui Sokolov doar trei: 1) Felix Mihailov Yakubțov, din raionul Kamenomskaya, districtul Svyatțansky, provincia Vilna; 2) Grigory Ivanov Suetin, din raionul Nord-Saldinskaya, districtul Verkhoturysky, provincia Perm; 3) Mukhamet Zakir Abdul Latypov, din raionul Vest-Vișnedinskaya, districtul Belebeevsky, provincia Ufa. Cf. Vyacheslav Rummyantsev, *Soarta membrilor familiei imperiale după Revoluția din 1917-1918* (Вячеслав Румянцев, Судьба членов императорской семьи после революции 1917-1918 гг.), în „Chronos” (Хронос), din 1 ianuarie 2011.

⁶ Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 154

⁷ Aceștia au fost: 1) Avdeev Aleksandr Dmitriev, 35 de ani, de la uzina Yukognaufmsk din același raion (plasă), districtul Osinsky, provincia Perm, lăcătuș; 2) Moșkin Alexander Mikhailov, 28 de ani, din Semipalatinsk, lăcătuș; 3) Loginov Ivan Petrov de la uzina Kaștym din același raion, districtul Ekaterinburg; 4) Loginov Vasily Petrov, fratele său; 5) Loginov Vladimir Petrov, fratele lor; 6) Gonșkevich Vasily Grigoriev, 30 de ani, din raionul Lokșinsky din districtul Tyukalinsky din provincia Tobolsk, lăcătuș; 7) Solovyov Aleksandr Fedorov, din orașul Gusevsky, raionul Zabolksky, districtul Melenkovsky, provincia Vladimir, lăcătuș; 8) Lyukhanov Sergey Ivanov, de la uzina Revdinsky din același raion, districtul Ekaterinburg, șofer; 9) Lyukhanov Valentin Sergeev, fiul său; 10) Șulin Ivan Stepanov, de la uzina Șadrinsk din același raion, districtul Ekaterinburg, lăcătuș; 11) Babici Anton, 20 de ani, din Ufa, lăcătuș; 12) Mișkevici Nikolai, marinar, din Petrograd; 13) Mișkevici Stanislav, fratele său; 14) Krașennikov Ivan, din Penza; 15) ucrainianul Konstantin Ivanov; 16) ucrainianul Labushov Leonid Vasiliev, lăcătuș; 17) ucrainianul Komendantov Alexey; 18) ucrainianul Sidorov Alexey; 19) ucrainianul Koryakin Nikolai. Cf. Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 154-155.

⁸ Versta (*верста*) – vechea măsură rusească a lungimii, egală cu 1,06 km. – nn., A.T.

⁹ Aceștia au fost: 1) Nikiforov Alexey Nikitin; 2) Dobrynin Konstantin Stepanov; 3) Starkov Ivan Andreev; 4) Starkov Andrei Alekseev; 5) Strekotin Andrey Andreev; 6) Strekotin Aleksandr Andreev; 7) Kotov Mihail Pavlov; 8) Proskuryakov Filip Polilievktov; 9) Stolov Aleksandr Alekseev; 10) Orlov Aleksandr Grigoriev; 11) Tetkin Roman Ivanov; 12) Podkorytov Nikolay Ivanov; 13) Turighin Semion Mihailov; 14) Lugovoi Viktor Konstantinov; 15) Semenov Vasili Egorov; 16) Popov Nikolai Ivanov; 17) Talanov Ivan Semionov; 18) Sadcikov Nikolay Stepanov; 19) Cezarev Grigori Alexandrov; 20) Zaitsev Nikolay Stepanov; 21) Belomoin Semyon Nikolaev; 22) Letemin Mihail Ivanov; 23) Safonov Veniamin Yakovlev; 24) Șevelev Semyon Stepanov; 25) Ciurkin Alexey Ivanov; 26) Kronidov Aleksandr Alekseev; 27) Vyatkin Stepan Grigoriev; 28) Kotegov Ivan Pavlov; 29) Kotegov Alexander Alekseev; 30) Medvedev Pavel Spiridonov; 31) Drozdov Egor Alekseev; 32) Emelyanov Fedor Vasiliev; 33) Rusakov Nikolai Mihailov; 34) Ladasshchikov Petr Akimov; 35) Talonov Konstantin Vasiliev. Cf. Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 155-156.

¹⁰ Aceștia au fost: 1) Yakimov Anatoly Aleksandrov, 31 de ani, de la uzina Yugovsky din același raion, districtul Perm; 2) Lesnikov Grigory Tikhonov, 29 de ani, de la uzina Kushvinsky din districtul Solikamsky din provincia Perm; 3) Vyatkin Philip Ilyin, din satul Uktus, din districtul Ekaterinburg; 4) Putilov Nikolai Vasiliev, comunitatea Bazarov a raionului Naporsky, districtul Sarapulsky, provincia Vyatka, lăcătuș; 5) Smorodyakov Mihail, 18 ani, de la uzina Neyvo-Rudyansky din aceeași raion, districtul Ekaterinburg; 6) Deryabin Nikita Stepanov, din satul Timoshina, raionul Merkushinsky, districtul Verkhoturysky, provincia Perm; 7) Ustinov Aleksandr Ivanov, 27 de ani, de la uzina Pozhevsky din același raion, districtul Solikamsk, provincia Perm; 8) Korzukhin Aleksandr Stepanov, din satul Uktus, din districtul Ekaterinburg; 9) Romanov Ivan Ivanov, din raionul Garsky, din districtul Rostov, din provincia Iaroslavl; 10) Dmitriev Semyon Gerasimov, în vârstă de 21 de ani, din raionul Vanchugovskaya, din districtul Kashinsky, din provincia Tver; 11) Kleșcev Ivan Nikolaev, 21 de ani, din Șadrinsk, lăcătuș; 12) Permyakov Ivan Nikolaev, 18 ani, din satul Uktus, din districtul

Primele indici despre calitatea morală a gardienilor-muncitorii le-au fost oferite investigatorilor de sumedenia de inscripții și caricaturări triviale, obscene și chiar porcoase lăsate de așa zisele santinele pe pereții interiori ai casei Ipatiev, toate adresate monarhului, fetelor acestuia și țarinei. Martorii audiați ulterior au scos la lumină faptul că majoritatea gardienilor-muncitori proveneau din rândul bărbaților scutiți de front, întrucât activitatea fabricii fraților Zlokazov a fost convertită în producția de obuze pe timpul războiului. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, în fabrică s-au angajat o serie de necunoscuți, pe semne dezertori – după cum avea să-i numească martorul Anatoly Yakimov – printre care și doi polonezi, iar după revoluția bolșevică din 25 octombrie 1917 (pe stil vechi), aceștia au început să facă propagandă și agitație bolșevică printre lucrători, cel mai vocal și mai agresiv dovedindu-se a fi Avdeev Aleksandr Dmitriev. „Aici a venit elementul cel mai periculos, de tip criminal, un dezertor – îl caracteriza Yakimov – El a ieșit la suprafață în zilele tulburărilor, iar după lovitura de stat bolșevică și-a creat propria forță de lucru. Avdeev este cel mai izbitor reprezentant al acestor îndârjiți ai mediului de muncă, un tipic răgnitor de proteste, extrem de prost, profund ignorant, un bețiv și un hoț”¹¹.

În decembrie, Avdeev i-a arestat pe proprietarii fabricii și i-a deșus la penitenciar, a înființat un „soviet de fabrică” și un „soviet de afaceri”, în fruntea cărora s-a instalat el însuși, alcătuite ambele dintr-o serie de acoliția ai săi, toți cu cazier penal, pe care îi vom regăsi și în primul detașament al gărzii muncitorești ce va asigura paza internă a casei Ipatiev. Pentru serviciul de gardă prestat, aceștia beneficiau de câte o indemnizație lunară în valoare de 400 de ruble și în plus de salariul lunar acordat de fabrică. Nu întâmplător, Avdeev a fost numit și comandant al „casei cu scop special”, un apropiat al său, Moșkin Alexander Mikhailov, i-a devenit adjunct, iar un altul, Medvedev Pavel Spiridonov, a ajuns șef al întregului efectiv de pază.

Încă din primele zile, membrii gărzii interioare au început să fure obiectele de aur ale familiei imperiale, apoi argintăria, iar pe urmă lenjeria și încălțămintele acesteia¹². Când țarul a protestat, noul comandant al „casei cu scop special”, Yakov Mihailovici Yurovsky, i-a amintit scurt și grosolan că se află sub arest și că nu mai poate da ordine, obrăznicie preluată și repetată apoi de către toți gardienii ori de câte ori săvârșeau vreun abuz. Arestaților li s-au alocat două încăperi, fetele dormeau pe jos, fiindcă nu erau suficiente paturi, iar accesul la unica toaletă din casă era admisă doar sub escortă. Inițial, aveau dreptul la câte 20 de minute de plimbare zilnică prin curtea conacului, perioadă de timp redusă ulterior la doar 5 minute. Hrana le era asigurată de la cantina sovietică, era adusă la conac de două femei și de aici preluată de santinele. Nu existau fețe de masă, așa că mâncarea era servită pe o masă neînvelită și adesea numărul tacâmurilor era mai mic decât cel al mesenilor. Mai târziu i s-a permis intendentului Klimenty Grigorievich Nagorny să se ocupe de aprovizionare și bucătarului Leonid Ivanovici Sednev să gătească, ambii însoțind familia țaristă pe parcursul calvarului¹³. Cei doi slujitori vor fi arestați și întemnițați după ce au protestat când Avdeev, beat fiind, a deranjat cina țarului, dând buzna în încăpere și luându-și chiftele cu mâna din castronul de pe masă, ocazie cu care i-a și tras un cot în gură monarhului – după cum va mărturisi valetul țarului, Terenty Ivanovici Cemodurov¹⁴.

Amândoi vor fi executați de către bolșevici, ca trădători, pe 7 iulie 1918, țarina fiind „informată” după șase zile că foștii ei slujbași au fost mutați în altă provincie¹⁵. Bătrânul valet va scăpa de furia

Ekaterinburg, lăcătuș; 13) Varakușev Aleksandr Semyonov, din Tula sau Petrograd, lăcătuș; 14) Prokhorov Aleksandr de la uzina Katav-Ivanovsky, din provincia Ufa; 15) Brusyanin Leonid Ivanov; 16) Pelegov Vasily; 17) Osokin Aleksandr; 18) Lyaks Skorojinsky; 19) Skorokhodov; 20) Fomin; 21) Zotov. Cf. Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 156-157.

¹¹ Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 158-159.

¹² Arhivele Federației Ruse, *Culegere de documente legate de asasinarea împăratului Nicolae al II-lea și a familiei sale - Din jurnalul lui Nicolae II*, f. 640. Op. 1. D. 326. L. 55-93 (ГАРФ, *Сборник документов, относящихся к убийству Императора Николая II и его семьи - Из дневника Николая II*, Ф. 640. Оп. 1. Д. 326. Л. 55-93).

¹³ P.M. Vykov, *Ultimele zile ale ultimului țar*, cap. IX, în „Revoluția muncitorilor din Urali”, Ekaterinburg, 1921 (П.М. Быков, *Рабочая революция на Урале*, Глава IX, “Рабочая революция на Урале”, Екатеринбург, 1921), p. 3-29.

¹⁴ Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 163-168.

¹⁵ Arhivele Federației Ruse, *Culegere de documente legate de asasinarea împăratului Nicolae al II-lea și a familiei sale - Din jurnalul Alexandrei Feodorovna. Ekaterinburg, Casa lui Ipatiev, mai-iulie 1918*, f. 640. Op. 1. D. 326. L. 55-93 (ГАРФ, *Сборник документов, относящихся к убийству Императора Николая II и его семьи - Из дневника Александры Федоровны г. Екатеринбург, дом Ипатьева май-июль 1918 г.*, Ф. 640. Оп. 1. Д. 326. Л. 55-93).

bolșevicilor grație neglijenței acestora. Deși a fost inclus în lista celor care urmau să fie executați, coloana cu numele condamnaților a fost atât de lungă încât numele lui Cemodurov a fost scris pe verso-ul foii, iar gardienii, sosiți la penitenciar pentru a-i ridica pe deținuți, n-au mai citit fața a doua a listei. Aici a fost el găsit și eliberat de trupele cehoslovace care au cucerit orașul Ekaterinburg din mâinile bolșevicilor¹⁶.

*

Ancheta privitoare la dispariția țarului și a familiei sale a fost declanșată în data de 30 iulie 1918, la cinci zile după ce trupele contra-revoluționare ale Armatei Siberiene și ale Corpului Voluntarilor Cehoslovaci au cucerit orașul Ekaterinburg și au alungat administrația militară bolșevică. Cu investigarea cauzei, parchetul Judecătoriai Ekaterinburg l-a însărcinat pe anchetatorul A.P. Nametkin, însă acesta și-a declinat competența materială¹⁷, argumentând că atributul cercetării „cauzelor deosebit de importante” aparține instanței districtuale din orașul Kazan¹⁸, dar cum acest oraș se afla în mâinile bolșevicilor, parchetul l-a desemnat apoi, prin derogare, pe procurorul N.I. Sergheev. Refuzul primului judiciarist a stârnit indignarea comunității locale, care l-a acuzat de lașitate, și totodată suspiciunea autorităților militare ale momentului față de legalismul exagerat afișat de Nametkin¹⁹. Atitudinea acestuia poate fi întemeiată însă pe motivația volatilității zonelor de ocupație a celor două armate încăierate în războiul fratricid ce măcina deja Rusia post-țaristă.

În acest climat politic și militar instabil, marcat de înființarea și funcționarea unui conglomerat de auto-declamate guverne pe cuprinsul Rusiei neocupate de bolșevici, ancheta pornită la Ekaterinburg a început să prindă contur de abia după ce, la 23 septembrie 1918, când toate aceste cabinete contra-revoluționare s-au întrunit în orașul Ufa²⁰ și au convenit să alcătuiască un guvern unic, condus de un directorat compus din cinci reprezentanți. Apoi, cercetările judiciare s-au intensificat odată cu numirea amiralului Aleksandr Vasilievici Kolceak²¹ în funcția de conducător suprem (dictator) al guvernului unic anti-bolșevic, la 18 noiembrie 1918. În această calitate, pe 7 ianuarie 1919, amiralul l-a însărcinat pe general-locotenentul Mihail Konstantinovici Diterichs²² să se ocupe personal de mersul anchetei și să aducă toate documentele și probele materiale la Omsk²³, reședința guvernului unic contra-revoluționar, pentru a le pune la adăpost de o preconizată ofensivă a forțelor bolșevice și pentru a înlesni audierea martorilor ce locuiau în afara sferei teritoriale de competență a Judecătoriai din Ekaterinburg²⁴.

Transferul s-a desfășurat în 25 ianuarie, în prezența procurorului V.F. Iordansky, iar în cursul primelor zile ale lunii februarie 1919 materialele anchetei au ajuns la destinație, pentru ca pe data de 5 februarie să fie preluate de noul anchetator numit, Nikolai Alekseevici Sokolov²⁵, aflat sub autoritatea Tribunalului Districtual Omsk. A doua zi, Sokolov și-a exprimat în scris o primă opinie cu privire la parcursul viitor al anchetei, subliniind că aceasta se va desfășura în spiritul celei mai stricte legalități, dar

¹⁶ Ancicov V.P. Cemodurov, *Ekaterinburg-Vladivostok (1917-1922)*, Editura Calea Rusă, 1998 (Аничков В.П. Чемодуров, *Екатеринбург-Владивосток, 1917-1922*, М. Русский путь, 1998), p. 388

¹⁷ Legislația Rusiei Țariste, de la acea vreme, prevedea trei niveluri de cercetare a faptelor penale, ierarhizate după criteriul gravității (periculozității) fărădelegilor săvârșite de făptaș, anume: a) cauze cercetate de anchetatorul de „sector”; b) cercetate de anchetatorul pentru „cauzele cele mai importante”; c) cercetate de anchetatorul pentru „cauzele deosebit de importante”. Cf. Vyacheslav Rumyantsev, *Soarta membrilor familie imperial după Revoluția din 1917-1918* (Вячеслав Румянцев, *Судьба членов императорской семьи после революции 1917-1918 гг.*), în „Chronos” (Хронос), din 1 ianuarie 2011.

¹⁸ Kazan (în rusă *Казань*, în tătară *Казан*), azi oraș-capitală a Republicii Autonome Tatarstan, din cadrul Federației Ruse, situat la confluența râurilor Volga și Kazanka, în Rusia Central-Europeană (1.143.535 de locuitori) – n.n., A.Ț.

¹⁹ Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 9

²⁰ Ufa (în rusă *Уфа*, în bașchiră *Өфө*), azi oraș-capitală a Republicii Bașchiria (1,1 milioane de locuitori) – n.n., A.Ț.

²¹ Aleksandr Vasilievici Kolceak (*Александр Васильевич Колчак*, n. 16 noiembrie 1874-d. 7 februarie 1920), descendent al moldoveanului Iliș Colceag (fost mercenar în armata otomană în sec. XVIII), explorator polar, amiral țarist, comandant al „Armatei Albe” siberiene, executat de bolșevici la Irkuțk – n.n., A.Ț.

²² Mihail Konstantinovici Diterichs (n. 5 aprilie 1874-d. 9 octombrie 1937), descendent al unei familii ofițerești din Moravia, general-locotenent țarist și apoi în slujba „Armatei Albe” siberiene, iar în 1922 conducător al statului Amur Zemstvo (Vladivostok), după care a fugit în China. A murit în exil la Șanghai – n.n., A.Ț.

²³ Omsk (*Омск*), oraș fost reședință a guvernatorului Siberiei Occidentale, apoi a guvernatorului Stepelor, iar între 1918-1919 a guvernului anti-bolșevic al amiralului Kolceak, în Siberia Sud-Vestică (1,2 milioane de locuitori) – n.n., A.Ț.

²⁴ Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 10.

²⁵ Nikolai Alekseevici Sokolov (*Соколов Николай Алексеевич*, n. 2 iunie 1882-d. 23 noiembrie 1924), avocat, anchetator criminalist, președinte al Uniunii Investigatorilor Criminaliști din districtul Penza. S-a retras cu „Armata Albă” siberiană spre răsărit, până în localitatea Habrin, de unde a expediat întreaga documentație a dosarului asasinării țarului Nicolae al II-lea și a familiei acestuia în Franța, unde s-a refugiat ulterior și el pentru a-și continua ancheta. A fost găsit mort, în condiții suspecte, la Paris – n.n., A.Ț.

că va fi nevoie de o echipă de judiciariști experți (seniori) pentru progresul acesteia, care va lucra sub o conducere unică și autorizată. Împlinirea acestei din urmă cerințe se va arăta a fi deficitară, din pricina că în îndepărtata Siberie nu se prea înghesuieră să-și desfășoare activitatea judiciariștii experți, ba mai mult, lipseau până și tehnicienii criminaliști, instanțelor de aici fiindu-le aproape necunoscută știința cercetării criminalistice.

În sfârșit pe 3 martie 1919, înainte de a pleca pe front²⁶, amiralul Kolceak l-a investit pe Sokolov cu deplină putere și libertate de acțiune în desfășurarea anchetei, cu scopul de a îndepărta posibilele piedici ce i s-ar fi putu pune în cale de către instabila infrastructură administrativă a guvernului anti-bolșevic de la Omsk²⁷.

²⁶ La începutul anului 1919, amiralul Kolceak a reorganizat formațiunile militare anti-bolșevice, integrând în rândurile „Armatei Albe” fostul „Grup de Forțe Ekaterinburg”, sub comanda generalului ceh Radola Gajda, și „Armata de Vest”, sub comanda generalului M.V. Khanjin, subordonată până atunci „Grupului Armatei de Sud”, de sub comanda generalului P.A. Belov. Ofensiva împotriva bolșevicilor a fost programată pentru luna aprilie, urmînd să fie atacat dispozitivul central al „Armatei Roșii”, mai slab înzestrat, însă operațiunile militare au fost declanșate la începutul lunii martie, pentru a se preîntîmpina o posibilă inițiativă armată a bolșevicilor. Într-o primă etapă, forțele amiralului Kolceak au atacat zona de joncțiune a armatelor a V-a și a II-a sovietice, iar „Armata Siberiană” a atacat flancul drept, pe direcția orașului Vyatka (azi Kirov), unde s-a conectat cu armata guvernului anti-bolșevic de la Arhanghelsk, în vreme ce „Armata de Vest” a atacat și cucerit orașele Birsk, Ufa, Sterlitamak, Menjelinsk, Belebey, Buguruslan, Naberejnye și Celny. La sfârșitul lunii aprilie, armatele amiralului Kolceak se aflau în proximitatea orașelor Kazan, Samara și Simbirsk, avînd calea deschisă către Moscova și alimentînd astfel nădejdea de eliberare a populației din teritoriile ocupate încă de bolșevici. „Zborul către Volga”, cum a fost supranumită ofensiva amiralului, l-a determinat pe comandantul forțelor anti-bolșevice din sud și totodată șef al Republicii Socialiste Unioniste, generalul Anton Denikin, să i se supună și să-i recunoască lui Kolceak autoritatea de comandant suprem al Rusiei, a trezit apoi admirația premierilor francez și britanic și a consolidat încrederea Aliaților în planul acestuia de răsturnare a guvernului bolșevic de la Moscova. În schimb, Lenin l-a declarat pe Kolceak drept „principal dușman al Republicii Sovietice”, a ordonat încordarea tuturor forțelor în lupta împotriva lui” și a pus o recompensă de șapte milioane de dolari pe capul amiralului – n.n. A.Ț.

²⁷ Nikolai Alekseevici Sokolov, *Asasinarea familiei țarului*, Editura Slovo, Berlin, 1925 (Соколов Николай Алексеевич, *Убийство царской семьи*, Издательство: Слово, Берлин, 1925), p. 8-11.